

: માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, માનનીય મંત્રીશ્રી જે વિધેયક લઈને આવ્યા છે તેમાં કેટલીક બાબતો ખેડૂતોના હિતમાં રેકર્ડ ઉપર જાય, કેટલીક બાબતોમાં સરકાર ગંભીરતાથી વિચારે. મારા પક્ષના નેતા અને મારા પક્ષના સભ્યશ્રીઓના આગ્રહના કારણે કેટલીક વાત આપના મારફતે આ સભાગૃહ સમક્ષ મૂકવા માંગુ છું.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, માનનીય મંત્રીશ્રીએ એક એ મુવર ઓફ ઇ બિલ વાત કરી. કયા સંજોગોમાં આપણે આ બિલ લઈને આવ્યા છીએ ? એમણે અમ્બ્યા કાલ્યા મહાત્રેના કેસનો અહીં ઉદ્દેખ કર્યો. I t i s a r e p o r t e d j u d g m e n t – 2011 (9) SCC p a g e 325. મને આનંદ થયો હોત કે આપણે ઉદ્દેશ્ય અને કારણોમાં પણ તે વાતની સ્પષ્ટતા અને આ બિલના લાવવા પાછળનું કારણ જે આપણે કહીએ છીએ સુપ્રીમ કોર્ટનું જજમેન્ટ.

શ્રી શકિતરિંહ ગોહિલ (ક્રમશઃ)

એ સુપ્રીમ કોર્ટના જજમેન્ટને અનુરૂપ આ બિલ લઈને આવ્યા છે. હું એ સુપ્રીમ કોર્ટ શું કહે છે અને આપણે બિલને અંદર શું લઈને આવ્યા છીએ એના વચ્ચે ક્યાં તફાવત છે અને કઈ રીતે આપણા ખેડૂતોને આનાથી અન્યાય થશે એ મુદ્દા ઉપર આવવા માગું છું.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, સુપ્રીમ કોર્ટે જે જજમેન્ટ આપ્યું છે, there are many relevant paragraphs, but to save time of this Hon'ble House, only relevant paragraphs i.e. paragraph 36 એ માનનીય અધ્યક્ષશ્રી આપશ્રીની મારફતે આ ગૃહ સમક્ષ ધ્યાને આવે એટલા માટે વાંચવાનો પ્રયત્ન કરું છું. સુપ્રીમ કોર્ટે ખૂબ વિધવતાપૂર્ણ વિચારીને ઓપરેટીવ પાર્ટમાં પરેગ્રાફ ૩૬માં કહ્યું છે. "In all other States ...", માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, દેશના માત્ર બે જ રાજ્યો આ પ્રકારની ડ્યુટી લે છે. દેશનું અન્ય કોઈ રાજ્ય, હું આ કહું છું એમ નહીં પણ સુપ્રીમ કોર્ટે પણ લખ્યું છે એટલું જ નહીં આપણા રાજ્યમાં પણ, હું ખેડૂત છું અને મારી જમીન રેલવે એકવાયર કરે, મારી જમીન નેશનલ હાઇવે ઓથોરિટી એકવાયર કરે અને લેન્ડ એકવીઝીશન ઓફિસર, કલેક્ટર એ પૈસા નકકી કરે અને મને એના સામે અસંતોષ હોય અને હું એના સામે જાઉં તો, રેલવેએ સંપાદન કરી છે કે નેશનલ હાઇવે ઓથોરિટીએ કરી છે કે અન્યએ કરી છે મારે એક રૂપિયાની સ્ટેમ્પ ડ્યુટી નથી ભરવાની, અને હું એમના સામે જઈ શકું છું પરંતુ જો ગુજરાત સરકારે એકવાયર કરી છે, હું ખેડૂત છું, મારે મારી જમીન વેચવી હોય તો મારો અધિકાર છે કે મારી જમીનનો ભાવ હું નકકી કરું. મારે જમીન વેચવી કે નહીં એ પણ નકકી કરવાનો મારો અધિકાર છે પણ પબ્લીક ઇન્ટરેસ્ટ છે આપણે તો sovereign છીએ આપણે તો સ્ટેટ છીએ એટલે જ્યાં પબ્લીક ઇન્ટરેસ્ટ કે પ્રાઇવેટ ઇન્ટરેસ્ટ હોય ત્યાં પ્રાઇવેટ ઇન્ટરેસ્ટે રસ્તો આપી દેવો પકે પબ્લીક ઇન્ટરેસ્ટ માટે, અને આપણે એની જમીન એને નથી વેચવી છતાં ધરાર સંપાદન કરીએ છીએ અને સંપાદન કર્યા પછી પણ ભાવ એ નહીં અમારો માણસ નકકી કરશે અને એના સામે તમારે વાંધો હોય અને જવું હોય તો પહેલાં પોટકા સ્ટેમ્પ ડ્યુટી હતી અને હવે એ ઘટાડીને દશ ટકા કરીએ છીએ. શેની? Price

which is decided by the Collector and the price which the affected person is demanding - એની વચ્ચેનો જે ગેપ છેને, એ ગેપના દશ ટકા સ્ટેમ્પ ડ્યુટી ભરવાની. આ સ્ટેમ્પ ડ્યુટી દશ ટકા લેવાનું એ સુપ્રિમ કોર્ટે નથી કહ્યું. શું સુપ્રિમ કોર્ટે કહ્યું છે? "In all other States, ad valorem court fee is payable only when an appeal is filed against the award of the Reference Court,..." રેફરન્સ માટે જાઓ ત્યાં સુધી કંઈ નહીં, રેફરન્સ કોર્ટની સામે અપીલ કરો ત્યારે જ અન્ય રાજ્યોમાં છે. "...seeking higher compensation and not in regard to applications for reference under Section 18 of the Land Acquisition Act." કોઈ રાજ્યમાં રેફરન્સમાં નથી. Section 18 of the Land Acquisition Act નીચે જો રેફરન્સ કરો તો બીજા કોઈ રાજ્યોમાં તમારે સ્ટેમ્પ ડ્યુટી નહીં ભરવાની. "Only in 2 States - Gujarat and Maharashtra, the land losers are required to pay half of the ad valorem court-fee while seeking reference to the civil court." First stage, એમાં જ્યારે તમે જાઓ છો, એક તો મારી જમીન ગઈ, મારી જમીનની કિંમત હું ના નક્કી કરું, સરકારનો અધિકારી કરે અને સરકારના અધિકારીના કરેલા નિર્ણય સામે અન્યાયનો અહેસાસ થાય અને ખેડૂત રેફરન્સ કરે તો રેફરન્સ કરવા માટે પણ એને સ્ટેમ્પ ડ્યુટી ભરવાની. "Most of the land-losers are agriculturists. For many of them, the only source of livelihood is taken away by acquisition of their lands. Though the

recognition and increased the scale of fees on oppressive level; the fee is no longer fee, it is a heavy tax. માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, કમિશન further કહે છે કે તમે સાવ abolish કરો. Don't go for that, તમારો અધિકાર છે ટેક્સ લેવાનો. તમે ટેક્સ લઈ શકો છો પણ ન્યાય લેવા જનાર ઉપર ભારણ છે એ બરાબર નથી. આપણી હાઈકોર્ટની કુલ બેન્ચનું એક જજમેન્ટ છે. આ જ આધાર ઉપર.

: વિરામનો સમય થયો છે. આપનું પ્રવચન ચાલુ રહે છે.

વિરામ-બપોરના ૨-૩૦થી ૩-૧૫

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, મારી પાસે આના માટે હાઈકોર્ટમાં જે પિટીશન થઈ એ પિટીશનમાં ઓનરેબલ ચીફ જસ્ટીસ ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય અને ઓનરેબલ જસ્ટીસ જે. બી. પારડીવાળાની ડીવીઝન બેન્ચની કોર્ટ પાસે સરકારના વકીલ સાહેબ શું સ્ટેટમેન્ટ કરે છે, કારણ કે જ્યારે કોર્ટ બહુ કડકાઈથી કહે છે ત્યારે માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, in the order dated 15th March, 2013 it has been narrated that - "Learned Government Pleader appearing on behalf of the State submits that the State Government, by accepting request of Hon'ble Supreme Court made in case of Ambya Katya Mhatre Vs State of Maharashtra, as reported in (9) 2011 SCC page 325, has already prepared a Bill..." ત્યાં શું સ્ટેટમેન્ટ કરે છે કે અમે આ સુપ્રિમ કોર્ટનું જજમેન્ટ છે એને અનુરૂપ, સાહેબ ઓલ રેડી બિલ પ્રીપેર કરી દીધું છે, સુપ્રિમ કોર્ટ તમને એડવરલમ ડ્યુટી ના લો એમ કહે છે, તમને કહે છે કે તમે ખાલી ટોકન લો, નોમીનલ ફીક્સ કોર્ટ ફી લો, ઇક ધીસ એ નોમીનલ ફીક્સ કોર્ટ ફી? નો, આ બિલ થી ફીક્સ કોર્ટ ફી નથી, આનાથી તો, માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, માનનીય ભૂપેન્દ્રસિંહની સો એકર જમીન જતી હોય અને મારી પાંચ એકર જમીન જતી હોય, એમના સો એકરના એમની અપેક્ષા અને કલેક્ટરે નક્કી કરેલો ભાવ, મારી પાંચ એકર જાય છે, મારી અપેક્ષા અને મારી જમીનનો કલેક્ટરે નક્કી કરેલો ભાવ, એની વચ્ચેની જે કિંમત હશે તેના દસ ટકા ભરવાના, એમને મોટી રકમ ભરવાની, મારે નાની રકમ ભરવાની, સુપ્રિમ કોર્ટે કહ્યું છે કે નો, નોમીનલ ફીક્સ ભરો, એમની સો એકર જાય તો એ સો એકરના સફર છે, મારી પાંચ એકર જાય તો હું પાંચ એકરનો સફર છું. પરંતુ ન્યાયના દરવાજે જવા માટે સ્ટેમ્પ ફી ન ભરવી જોઈએ.

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી, આપના મરફતે હું આ ગૃહના સભ્યશ્રીઓને પણ વિનંતી કરું છું. કે wc are legislators, આ પાર્ટી કે તે પાર્ટી માટે આ કાયદો નથી, આ કાયદો બનશે તે કોંગ્રેસના ખેડૂતને લાગે અને ભાજપના ખેડૂતને ન લાગે એવો કાયદો નથી, આ રાજ્યના તમામ ખેડૂતને લાગશે જે કાયદાને આપણે સ્વરૂપ આપવા જઈ રહ્યા છીએ. મેં આ હાઉસની ભૂતકાળની પરંપરા જોઈ છે, પાર્ટી લાઈનથી પર ઉઠીને પબ્લિક ઇન્ટરેસ્ટને આ વિધાનસભાગૃહે જોયો છે, અને પબ્લિક ઇન્ટરેસ્ટમાં આ સભાગૃહના કોઈ પણ સભ્ય એવા નહીં હોય કે જેમને ખેડૂતોની જમીનના સંપાદનમાં ખેડૂતોને થયેલા અન્યાય માટે આ સભાગૃહના ધારાસભ્યનો આત્મા ન કકળ્યો હોય

તેવો ભાગ્યે જ કોઈ ધારાસભ્ય હશે. જો સુપ્રિમ કોર્ટ ના પાડે છે કે એડલરમ ન લો અને નોમીનલ લો, તો હું આપના મારફત મંત્રીશ્રીને વિનંતી કરીશ કે આપ, આપની બહુમતિ છે, આપ બિલ પાસ કરી દેશો, પરિણામ શું આવશે? Can we pass a law which is contrary to verdict of the Supreme Court? In my respectful submission - NO, આપણને અધિકાર નથી કે સુપ્રિમ કોર્ટ કહ્યાથી વિરુદ્ધનો કાયદો આપણે લાવી શકીએ, જ્યારે સુપ્રિમ કોર્ટ કહે છે કે અડવલરેમ ન લો, તો આપે શું કામ લગાડવો? સવાલ સરકાર જ્યારે લડે છે, આના કારણે થશે શું? આપના બિલના કદાચ કાલે કોઈ વાયરસ ચેલેન્જ કરશે, કહેશે કે this is ultra vires, matter will go to the Court. એની તો વકીલની ફી જશે જ, at the same time, treasury of the Government is losing money. આપણે સરકારની તિજોરીમાંથી વકીલોને જે પૈસા આપીએ છીએ ને એ પૈસા રાજ્યની જનતાના છે. હું બહુ ડીપમાં નથી જવા માગતો, કરોડો રૂપિયા આપણે લોકાયુક્ત માટે ખર્ચી નાખ્યા, શેના માટે?

શ્રી શકિતસિંહ ગોહિલ (ક્રમશઃ)

આના પરથી બહુ સ્પષ્ટ હકીકત એ થાય છે કે સુપ્રીમ કોર્ટે આપણને t i m e a n a g a i n કહ્યું કે તમે એડવેલોરમ ૫૦ ટકા લો છો, આખા દેશમાં કોઈ નથી લેતું અને માત્ર બે રાજ્યો લો છો. આ અન્યાયકર્તા છે. રેફરન્સ કરવામાં આ ન હોવું જોઈએ. નોમીનલ કોર્ટ ફીથી ન થવું જોઈએ. આપણે ન કર્યું. હાઈકોર્ટમાં મેટરો ગઈ, હાઈકોર્ટે જ્યારે આપણને પ્રેશર કર્યું ત્યારે આપણે કહીએ છીએ કે અમે કાયદો લાવીએ છીએ. સુપ્રીમ કોર્ટના ફલાણા જજમેન્ટના સંદર્ભમાં કાયદો લાવીએ છીએ. એ સુપ્રીમ કોર્ટનું જજમેન્ટ આપણને ના પાડે છે કે એડવેલોરમ ન લેવાય પણ ટોકન લેવાય. એને અનુરૂપ બિલ મુવર તરીકે માનનીય મંત્રીશ્રી એ જે જજમેન્ટને ટાંકે છે એ જજમેન્ટમાં કહ્યું છે કે એડવેલોરમ ના લેવાય. તેમ છતાં બિલમાં આપણે ૧૦ ટકા પ્રાઈસ ડિફરન્સ વચ્ચેનું લઈએ છીએ એ મારા મતે આ સુપ્રીમ કોર્ટના જજમેન્ટથી વિરુદ્ધ છે. કોઈ રાજ્ય નથી લેતું તો આપણે તો વેલ્ફેર રાજ્ય તરીકે ગણાઈએ છીએ તો ખેડૂતોના હિત માટે એક ડગલું આગળ વધીને ટોકન કોર્ટ ફી લેવાની વાત તમામ રીતે અનુકૂળ હોય તો આપણે ૧૦ ટકામાંથી બહાર નીકળી જવું જોઈએ. જે નવો કાયદો હવે આવી ગયો છે એ નવો કાયદો આવ્યા પછી એમાં પરિસ્થિતિ જુદી છે. એમાં તો આવવાનું જ નથી. આ માત્ર જૂનાને લાગું પડે છે અને આ કેસોની મર્યાદામાં છે ત્યારે આટલા કેસો પૂરતું હું માનનીય મંત્રીશ્રીને વિનંતી કરીશ કે કાયદા મંત્રીશ્રી આને ધ્યાનપૂર્વક જોઈ લે અને મેં કહ્યું એમ આમાં કોઈ પોલિટિકલ ઓબ્ઝર્વેશન નથી. આ કાયદો બનશે એ સૌના માટે છે ત્યારે એ સંજોગોમાં સુપ્રીમ કોર્ટના આ જજમેન્ટો, હાઈકોર્ટમાં મેટરો પેન્ડીંગ છે ત્યારે એડવેલોરમ કોર્ટ ફી લેવાને બદલે ટોકન લેવાનું માનનીય મંત્રીશ્રી કોઈ સુધારાથી કે અન્ય રીતે વિચારશે તો રાજ્યના ખેડૂતો કે જે લેન્ડ લુઝર છે, જેની ખેતીની જમીન આપણે પબ્લિક ઇન્ટરેસ્ટમાં લઈ લીધી છે એને આપણે થોડી રાહત આપી શકીશું. આ દિશામાં માનનીય મંત્રીશ્રી સકારાત્મક રીતે વિચારે એવી વિનંતી કરું છું. મારા જે મંતવ્યો છે એ કોઈ પોલિટિકલ ઓબ્ઝર્વેશન વગર માત્ર એક કાયદામાં આ રાજ્યના ખેડૂતોના હિતમાં કાયદાકીય પરિસ્થિતિ છે એના સંદર્ભમાં આપ્યા છે.

: સવાલ એટલો છે કે સુપ્રીમ કોર્ટે જજમેન્ટ આપ્યું છે. ૫૦ ટકા ડિફરન્સના હતા એના બદલે ૧૦ ટકા કહો છો એ ૧૦ ટકાના બદલે નોમીનલ લેવું જોઈએ. મોટી જમીન હોય તો ૧૦

શ્રી શક્તિસિંહ ગોહિલ:(ક) તમે આવા કિસ્સામાં સ્ટેમ્પ ડ્યૂટી રાખો જ નહીં, court fee stamp duty કાઢી નાખો અને હું જ્યુડિશિયલ કમિશનના એ વ્યૂને એટલા માટે એપ્રિશિએટ કરું, કેમ કે એ ફન્ડામેન્ટલ રાઇટ છે. બંધારણીય અધિકાર છે. સમાન ન્યાય, સસ્તો ન્યાય. ન્યાયના દરવાજે એની સમાનતા. એ ક્યારે થઈ શકશે? હું લેન્ડ લુઝર છું અને હું કોર્ટ પાસે એટલા માટે ન જઈ શકું કારણ કે મારે *ad valorem duty* પહેલાં ૫૦ ટકા હતી અને હવે ૧૦ ટકા ભરવાની છે. સાહેબ, આપે કલ્પના કરી છે આ રકમો કેટલી થાય છે? એક આર.ટી.આઇ. એકટીવીસ્ટે આર.ટી.આઇ. કરી હતી તેના આંકડાઓ મેં જોયા. આપણે કેટલી મોટી સ્ટેમ્પ ડ્યૂટી ઉઘરાવીએ છીએ? આપણે આંકડા જોઈએ. તા. ૨૮-૮-૨૦૧૨ના રોજ આર.ટી.આઇ.માં હિસાબી અધિકારી સુપ્રિટેન્ડન્ટ ઓફ સ્ટેમ્પની કચેરી-ગુજરાત રાજ્યએ જવાબ આપ્યો છે. ૨૦૧૧-૧૨માં ૮૫ કરોડ ૩૮ લાખ રૂપિયા આપણે સ્ટેમ્પ ડ્યૂટી ઉઘરાવી છે. આ પરિસ્થિતિ નહોતી. આપણે બને ત્યાં સુધી, કારણ કે આ કોઈ સર્વિસીસ નથી. કોન્સ્ટીટ્યૂશનમાં પણ કેટલીક બાબતોનો ઉલ્લેખ છે અને એ પ્રમાણે આપણે જરૂર લઈ શકીએ. એનાથી આગળ જવાનું આપણાં માટે પણ શક્ય નથી અને એટલા માટે હું માત્ર જ્યુડિશિયલ કમિશને જે કેટલાક *present day objectives* કહ્યા છે. પેરા-૬માં, page 14-425, "However, unfounded the view that fees would have tendency to put restraints and frivolous litigation that view that any rate and purpose which was believed to have some relevance

to the administration of justice. At the present day, levy of this fees...." I will pause here again. જ્યુડિશિયલ કમિશને જે અહીં વ્યુ થયો એને પણ ધ્યાને લીધો કે એની પાછળ આપણું લોજીક એ છે કે આવી કંઈ ફી ન રાખો તો બિનજરૂરી કોર્ટોમાં કેસ જે જાય, લોકો બિનજરૂરી લીટીગેશન કર્યા કરે. આ જે આપણી દલીલ છે તેને ધ્યાનમાં લઈને જ્યુડિશિયલ કમિશન કહે છે, "...levy of these fees on much heavier scale at which it finds justification, not any purpose related to sound administration of justice, but in the need of the State Governments for revenue." કહે છે કે રાજ્યો જે રીતે આપણે જે કરીએ છીએ તે પ્રમાણે આમની ઇચ્છા એ લોજીકલ ઇચ્છા નથી. આમને તો રેવન્યુ જનરેટ કરવી છે. રેવન્યુ જનરેટ કરવા માટે જ્યારે કોર્ટ ફીનો ઉપયોગ થાય ત્યારે એ બરાબર નથી. Court fee બહુ જ moderate હતી, જ્યારે કાયદો બન્યો ત્યારે. Court Fee Act, 1870 fixed what may be described in view of the later happening in moderate court fee. In 1870, since it is enactment of financial needs of the Government have grown enormous, in the anxiety to tap every possible source of revenue, State Governments have not hesitated to go on pulling and increasing heavy burden on litigants. Most of the States have amended original Act out of